

**NIYOZIY DRAMATURGIYASIDA IJTIMOY MUAMMOLAR:
“PARANJI SIRLARI” MISOLIDA**

Alijonova Nodiraxon Shavkatjon qizi

Farg‘ona davlat universiteti

Filologiya va tillarni o'qitish

o'zbek tili 3-kurs talabasi

Annotatsiya.

Hamza Hakimzoda Niyoziy ning Paranji sirlari dramasi misolida dramaturgiyada ijtimoiy muammolarning badiiy talqini tahlil qilinadi. Asarda ayollar erkinligi, eskicha qarashlar va yangicha tafakkur o‘rtasidagi ziddiyat, jamiyatdagi ma’naviy muammolar yoritib berilgan. Muallif tomonidan yaratilgan obrazlar orqali ma’rifatparvarlik g‘oyalari va ijtimoiy adolat masalalari ochib beriladi. Maqolada drama syujeti, konflikt tizimi hamda asarning bugungi kundagi ahamiyati ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar.

Niyoziy, dramaturgiya, ijtimoiy muammolar, paranji, ayollar erkinligi, ma’rifat, jamiyat, konflikt.

Kirish.

O‘zbek dramaturgiyasida ijtimoiy hayotni aks ettirish, jamiyatdagi muammolarni ochib berish muhim o‘rin tutadi. Ayniqsa, XX asr boshlarida ijod qilgan Hamza Hakimzoda Niyoziy asarlarida jamiyatdagi eski qarashlar, ayollar taqdiri, jaholat va ma’rifat o‘rtasidagi kurash yorqin ifodalangan. Uning

“Paranji sirlari” dramasi ham ana shunday dolzarb ijtimoiy muammolarni ko‘tarib chiqqan asarlardan biridir.

Asosiy qism.

“Paranji sirlari” dramasi o‘z davrining eng og‘riqli masalalaridan biri – ayollarning ijtimoiy hayotdagi o‘rni va erkinligi muammosiga bag‘ishlangan. Asarda paranji ramziy ma’noda nafaqat kiyim, balki ayollarni jamiyatdan ajratib qo‘yuvchi, ularning huquqlarini cheklovchi vosita sifatida talqin qilinadi.

Hamza Hakimzoda Niyoziy ning Paranji sirlari dramasi o‘zbek dramaturgiyasida ijtimoiy muammolarni ochib berishda muhim o‘rin egallaydi. Asarda muallif o‘z davridagi murakkab ijtimoiy muhitni, ayniqsa, ayollar hayotidagi cheklov va to‘siqlarni realistik tarzda tasvirlaydi.

Drama markazida ayol obrazi turadi. Bu obraz orqali muallif ayollarning jamiyatdagi haqiqiy o‘rni va ularning ichki kechinmalarini ochib beradi. Paranji esa asarda kuchli ramz sifatida namoyon bo‘ladi: u nafaqat tashqi kiyim, balki jaholat, qo‘rquv va erksizlik timsolidir. Shu jihatdan qaraganda, asarda ko‘tarilgan muammo faqat bitta ijtimoiy qatlamga emas, balki butun jamiyat tafakkuriga taalluqli ekanligi ko‘rinadi.

Asarda ijtimoiy muammolar bir necha yo‘nalishda ochib beriladi. Birinchidan, ayollarning ta’lim olish huquqi masalasi muhim o‘rin tutadi. Muallif ayolning savodsizligi uning ijtimoiy hayotdan chetda qolishiga sabab bo‘layotganini ko‘rsatadi. Ikkinchidan, oiladagi zo‘ravonlik va tengsizlik muammosi ham yoritiladi. Ayrim erkak obrazlari orqali patriarxal jamiyatning salbiy jihatlari tanqid qilinadi.

Shuningdek, dramada eski va yangi qarashlar o‘rtasidagi keskin ziddiyat asosiy konfliktni yuzaga keltiradi. Bir tomonda – an’anaviy urf-odatlariga yopishib olgan, o‘zgarishni istamaydigan qatlam bo‘lsa, ikkinchi tomonda –

yangilikka intiluvchi, ma'rifatni targ'ib qiluvchi obrazlar turadi. Bu qaramaqarshilik asar syujetining rivojlanishida muhim rol o'ynaydi va tomoshabinni chuqur mushohadaga undaydi.

Muallif dramatik vositalardan samarali foydalanadi: dialoglar keskin va mazmunli, voqealar rivoji esa izchil va mantiqiy qurilgan. Obrazilarning nutqi ularning ijtimoiy mavqeini, dunyoqarashini ochib berishga xizmat qiladi. Ayniqsa, ayol obrazlarining ichki iztiroblari va orzu-intilishlari ta'sirchan ifodalangan.

Bundan tashqari, asarda ma'rifatparvarlik g'oyasi yetakchi o'rin tutadi. Niyoziy ilm-fan, ta'lim va ongli fikrlash orqali jamiyatni yangilash mumkinligini ta'kidlaydi. Uning fikricha, ayollarni ozod qilish – bu nafaqat ularning shaxsiy baxti, balki jamiyat taraqqiyoti uchun ham zarur omildir.

Shu tariqa, drama nafaqat badiiy asar, balki o'z davrining ijtimoiy manifesti sifatida ham ahamiyatga ega. Unda ko'tarilgan muammolar bugungi kunda ham dolzarbligini yo'qotmagan bo'lib, inson huquqlari, gender tengligi va ma'rifat masalalarini qayta o'ylashga undaydi.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, "Paranji sirlari" dramasi o'zbek dramaturgiyasida ijtimoiy muammolarni chuqur va haqqoniy aks ettirgan asarlardan biridir. Unda ayollar erkinligi, jaholatga qarshi kurash, yangi hayotga intilish kabi dolzarb masalalar ko'tarilgan. Asar bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan bo'lib, jamiyat taraqqiyotida inson huquqlari va erkinliklari muhim o'rin tutishini yana bir bor eslatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.Hamza Hakimzoda Niyoziy. "Paranji sirlari" dramasi.

2. Internet manbalari: o'zbek adabiyoti va Niyoziy ijodi bo'yicha ilmiy-
ma'rifiy maqolalar.

3. O'zbekiston adabiyotshunosligi: nazariya va tahlil
masalalari. Ilmiy maqolalar to'plami.

4. O'zbek adabiyoti tarixi (XX asr boshlari dramaturgiyasi).
O'quv qo'llanma.